

В.О. Віннікова, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
Петрас Римантас Венскуніс, д-р, проф. (*Каунаський технологічний університет, Каунас, Литва*)

АКТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Навчання в університеті повинно розвивати студентів та надавати знання, які вони змогли би використати на майбутньому робочому місці.

Під активізацією навчальної діяльності розуміється діяльність викладача, спрямована на розробку і використання таких форм, змісту, прийомів і засобів навчання, які сприяють підвищенню інтересу, самостійності, творчій активності студента в засвоєнні знань, формуванні умінь, навичок в їх практичному застосуванні. Також активність може проявлятися у формуванні здібностей прогнозувати виробничу ситуацію і приймати самостійні рішення.

Активні форми проведення заняття характеризують такі відмітні особливості:

- досить тривалий час реального залучення студентів у навчальний процес, оскільки в цьому випадку від них потрібно не ситуативна, а стійка активність впродовж усього заняття;
- самостійне творче вироблення рішень;
- підвищення міри мотивації й емоційності студентів;
- постійна взаємодія студентів і викладачів за допомогою прямих і зворотних зв'язків.

Активні форми навчання дозволяють реально підвищити ефективність освітнього процесу, перетворити активність звичайного виконавця, характерну для навчальної діяльності, в пошукові, продуктивні, творчі форми активності.

Із метою формування і розвитку професійних навичок у студентів, в навчальний процес необхідно включати такі активні й інтерактивні форми проведення заняття: семінари (що проводяться в режимі діалогу), дискусії, комп'ютерні симуляції, ділові й рольові ігри, розбір конкретних (проблемних) ситуацій, психологічні й інші тренінги, групові дискусії. У рамках навчальних курсів мають бути передбачені зустрічі з представниками українських і зарубіжних компаній, державних і громадських організацій, майстер-класи експертів і фахівців.

Основними ознаками інтерактивного освітнього процесу є:

1) міжособистісна, діалогічна взаємодія в системах «викладач – студент» і «студент – студент»;

2) робота в малих групах на основі кооперації та співпраці;

3) активно-рольова (ігрова) і тренінгова організація навчання.

Під час підготовки заняття в інтерактивному режимі викладач повинен забезпечити ряд процесів, зокрема:

– створення сприятливого для навчання психологічного клімату;

– управління діалоговою взаємодією усіх учасників освітнього процесу;

– організацію продуктивної групової навчальної діяльності;

– здійснення зворотного зв'язку з аудиторією, підведення рефлексії підсумків, виявлення причин успіхів і невдач у спільній діяльності.

Психологічний клімат відбиває якісну сторону міжособистісних стосунків і є сукупністю психологічних умов, сприяючих або перешкоджаючих продуктивній спільній діяльності. Доброзичлива, гуманна обстановка, що знімає напругу і зайве хвилювання, сприяє формуванню відкритості, взаємної зацікавленості, довіри один до одного, взаємній підтримці, усвідомленню учасниками освітнього процесу цінності інших людей самих по собі і для взаємного духовного і професійного збагачення.

Діалогова взаємодія розпочинається з постановки проблеми; потім тому, хто навчається, надається можливість самостійного пошуку її рішення. В результаті виникає різноманіття гіпотез і варіантів. Після цього визначається загальний спосіб вирішення проблеми.

Спочатку треба задати чіткі «правила гри», орієнтуючись на те, що досвіду подібної навчальної роботи у студентів або було недостатньо, або не було взагалі; доцільно підготувати для кожної групи роздавальний матеріал, що структурує робочий процес; викладачеві слід детально розписати і обґрунтувати свою власну діяльність під час групового обговорення. По-справжньому зразок спільної роботи буде освоєний тільки після розбору декількох помилок, під час якого головну увагу потрібно приділити аналізу ходу взаємодії, що привела до помилок; оцінювати можна тільки загальну роботу групи, акцентуючи при цьому не стільки професійні, скільки людські достоїнства учасників: толерантність, доброзичливість, відкритість тощо.

Під час проведення рефлексії групової роботи слід звертати увагу на внутрішньогрупові стосунки, зокрема визначати, яка робоча атмосфера панує в групі в цілому (захопленість або апатія, співпраця або суперництво, інтеграція або дезинтеграція тощо).